Голові разової спеціалізованої вченої ради
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктору юридичних наук, професору,
професору кафедри інтелектуальної власності
та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Заярному Олегу Анатолійовичу

В І Д Г У К
офіційного опонента
кандидата юридичних наук, доцента,
доцента кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
ЕННАНА Руслана Євгеновича
на дисертаційну роботу
Смірнова Ігоря Сергійовича
на тему:
«Правове регулювання інформаційних відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням блокчейн-технології»
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Смірнова Ігоря Сергійовича присвячена дослідженню правового регулювання інформаційних відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням блокчейн-технології, - теми, яка є однією з найбільш цікавих та актуальних у сучасній правовій науці.

Стрімкий розвиток децентралізованих цифрових технологій і поширення блокчейн-платформ суттєво трансформують економічні, правові та соціальні відносини, створюючи нові правові виклики щодо статусу учасників, правової природи смарт-контрактів, обігу віртуальних активів, захисту прав інтелектуальної власності у Web3-середовищі. Питання правового

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 681 «4/2»
«27» 02 2026 р.

регулювання криптовалют, токенів, NFT та децентралізованих фінансів (DeFi) досі залишаються недостатньо дослідженими в Україні, а відповідна нормативна база лише формується.

Актуальність теми дослідження також обумовлена євроінтеграційним курсом України, що потребує гармонізації національного законодавства із регуляторними підходами Європейського Союзу - зокрема, з регламентом MiCA (Markets in Crypto-Assets), Директивами ЄС у сфері цифрових послуг та стандартами FATF щодо протидії відмиванню коштів. У цьому контексті комплексне юридичне дослідження правового регулювання блокчейн-технологій набуває особливого практичного значення. У цьому контексті дисертаційне дослідження набуває особливого значення з огляду на необхідність гармонізації правового регулювання цивільних правовідносин із законодавством ЄС в умовах євроінтеграційних процесів в Україні.

Обґрунтованість наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх достовірність. Дисертація характеризується високим науковим рівнем, глибоким ступенем обґрунтованості висновків і результатів, що свідчить про належне володіння здобувачем методологією наукового пізнання та дослідницькими навичками. Представлене наукове дослідження є самостійною, цілісною, логічно структурованою й творчою науковою працею, яка вирізняється системністю підходу до вивчення обраної проблематики та науковою новизною.

Достовірність наукових результатів дисертації забезпечується використанням широкої джерельної бази, яка охоплює 185 наукових та нормативних джерел, зокрема: міжнародних та зарубіжних наукових праць, нормативно-правових актів України та Євросоюзу, практики іноземних регуляторів. У роботі застосовано комплекс загальнонаукових і спеціально-правових методів, зокрема: порівняльно-правовий, системно-структурний, формально-догматичний, метод правового моделювання, що в сукупності забезпечує обґрунтованість авторських висновків.

Завдання, які були поставлені для досягнення мети наукового дослідження, дисертантом успішно виконані, що відображено як у змісті основних розділів роботи, так і у сформульованих висновках. Структура дослідження є логічно побудованою, а його результати – належно аргументованими, узгодженими із поставленими цілями та науковими завданнями. Об'єкт та предмет дослідження сформульовані правильно та коректно. Мета та завдання дисертаційного дослідження обумовили логічну і чітко виважену структуру роботи, яка спрямована на послідовну характеристику особливостей правового регулювання інформаційних відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням блокчейн-технології.

Наукова новизна і практична значущість результатів дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням у межах поставлених завдань, у якому всебічно розкрито ключові теоретико-прикладні аспекти правового регулювання інформаційних відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням блокчейн-технології. Висновки та пропозиції, сформульовані дисертантом, відзначаються науковою новизною, мають вагоме теоретичне значення та потенціал практичного застосування. Зокрема, заслуговують на увагу такі результати дослідження:

– визначено дуалістичну правову природу блокчейн-технології як одночасно інфраструктури, що забезпечує децентралізоване зберігання та передачу даних, і системи взаємодій, заснованої на нових механізмах довіри та координації, що зумовлює необхідність комплексного правового регулювання;

– обґрунтовано неможливість визнання смарт-контрактів суб'єктами правовідносин, оскільки вони є лише інструментом автоматизованого виконання умов, на відміну від DAO, які можуть набувати ознак правосуб'єктності через механізми колективного прийняття рішень;

– систематизовано типологію об'єктів інформаційних відносин у блокчейн-середовищі: смарт-контракти як програмні об'єкти; цифрові активи

як особлива форма інформаційних ресурсів з економічною цінністю; NFT як специфічний об'єкт із подвійною природою; інформаційні об'єкти спеціального призначення;

– виявлено та охарактеризовано три типи регуляторних підходів до блокчейн-технологій у міжнародній практиці: відкрито-ліберальний, помірковано-регульований та жорстко-рестриктивний;

– запропоновано три сценарії міжнародної гармонізації регулювання блокчейн-технологій: поступова конвергенція, регіональна гармонізація та фрагментація з «мостами», з обґрунтуванням найбільшої імовірності другого сценарію;

– класифікацію договорів з віртуальними активами, що охоплює договори купівлі-продажу, договори про надання послуг, інвестиційні договори, ліцензійні договори та договори про створення й використання токенізованих активів;

– систему механізмів забезпечення виконання зобов'язань у блокчейн-середовищі, включаючи смарт-контракти з функцією умовного виконання, мультипідписні транзакції, токенізацію активів та механізми цифрового депонування;

– концепцію трансформації права власності на віртуальні активи через призму криптографічних ключів, де володіння реалізується через контроль над ключами, користування - через здійснення транзакцій, а розпорядження - через передачу прав;

– положення про трансформацію принципів свободи, достовірності та захисту інформації в блокчейн-середовищі, де свобода набуває нового змісту через неможливість обмеження доступу, достовірність забезпечується консенсусом, а захист - розподіленою системою безпеки;

– положення про адаптацію принципу автономії волі до цифрового середовища, де волевиявлення реалізується через взаємодію з програмним кодом та криптографічними механізмами.

Отже, в дисертаційній роботі наукові завдання виконано в цілому, а здобувач демонструє достатнє володіння методологією наукової діяльності у сфері інформаційного та цивільного права. Зазначені висновки свідчать про високий рівень самостійності, аналітичності та практичної цінності дослідження.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота Смірнова І.С. спрямована на комплексне дослідження правових засад регулювання інформаційних відносин у сфері блокчейн-технологій. Робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про особистий внесок здобувача у розвиток інформаційного права та цивільного права України. Структура роботи відзначається логічною послідовністю: від теоретико-правових засад блокчейн-технології (Розділ 1) та цивільно-правових аспектів (Розділ 2) до аналізу міжнародного досвіду (Розділ 3) і пропозицій щодо вдосконалення національного законодавства (Розділ 4).

Розглянувши результати перевірки дисертаційної роботи на академічну доброчесність, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Смірнова І.С. є результатом самостійних досліджень здобувача. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела. Автором дотримано всі вимоги законодавства про авторське право при використанні чужих наукових позицій та підходів. У роботі не виявлено фактів плагіату, компіляції або перекручення результатів наукових досліджень. Надано всебічну, достовірну, актуальну інформацію про результати дослідження, підтверджену застосуванням належних методів наукового пізнання. Отже, дисертантом дотримано вимоги законодавства та етичні норми щодо академічної доброчесності.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота написана українською мовою. Виклад матеріалу є доступним для сприйняття,

автор використовує юридичну та технологічну термінологію, необхідну для розкриття обраної теми. Авторський стиль відповідає вимогам науковості, юридична мова роботи є точною, коректною та зрозумілою. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам, що висуваються до наукових робіт такого рівня. Форма подання, структура, стиль і зміст дисертаційної роботи свідчать про високий рівень наукової підготовки дисертанта, його професіоналізм, вміння здійснювати комплексний науковий аналіз, використовувати нормативно-правові акти, наукову літературу, судову практику та формувати на їх основі обґрунтовані теоретичні й прикладні висновки та пропозиції.

Наукова робота вирізняється логічністю та структурованістю викладення матеріалу, повнотою охоплення тематики, системністю аргументації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення роботи.

У першому розділі досліджено теоретико-правові основи блокчейн-технології як об'єкта правового регулювання: визначено суб'єктний склад відносин, систематизовано об'єкти інформаційних відносин, розкрито зміст прав та обов'язків учасників.

У другому розділі проаналізовано цивільно-правові аспекти регулювання блокчейн-відносин: правову природу і класифікацію віртуальних активів (криптовалют, токенів, NFT), правовий статус смарт-контрактів, договірні механізми та інститут цивільно-правової відповідальності.

У третьому розділі здійснено порівняльно-правовий аналіз регулювання блокчейн-технологій у різних юрисдикціях (ЄС, США, Китай, Швейцарія, Сінгапур, Японія), досліджено роль міжнародних організацій (FATF, ISO, WIPO) та проблематику захисту прав інтелектуальної власності у Web3.

4. Недостатньо розкритим в роботі залишився колізійно-правовий аспект. Так, аналізуючи транскордонний характер блокчейн-відносин, здобувач констатує колізії норм різних юрисдикцій, але не пропонує колізійних прив'язок для визначення застосовного права. Питання про те, право якої держави регулює смарт-контракт за відсутності явно вираженого вибору сторін, відповідальність за транскордонну DeFi-транзакцію, юрисдикцію при спорах щодо NFT - є ключовими для міжнародного приватного права і мали б отримати авторське вирішення або принаймні постановку проблеми.

5. Питання ідентифікації сторін та правова відповідальність в умовах анонімності. Однією з ключових особливостей блокчейну є псевдоанонімність учасників. Дисертант, досліджуючи інститут цивільно-правової відповідальності у блокчейн-середовищі, не вирішує вкрай важливої проблеми: як притягнути до відповідальності суб'єкта, особу якого неможливо ідентифікувати? Яке правове значення має публічний ключ гаманця як ідентифікатор учасника?

Водночас, висловлені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а навпаки – свідчать про її актуальність та здатність слугувати базою для подальших наукових досліджень і обговорень у фаховому науковому середовищі.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація оформлена відповідно до чинних вимого, написана науковим стилем, юридично грамотно, структуровано та логічно. Дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Смірнова Ігоря Сергійовича на тему «Правове регулювання інформаційних відносин, що виникають у зв'язку із застосуванням блокчейн-технології» виконана на достатньому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є самостійним, цілісним, завершеним і комплексним науковим дослідженням. Робота має як теоретичне, так і прикладне значення, підтверджує високий рівень наукової

підготовки дисертанта та його внесок у розвиток науки інформаційного та цивільного права.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам чинного законодавства України, що передбачені в пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – *Смірнов Ігор Сергійович* на підставі прилюдного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри права інтелектуальної власності
та патентної юстиції Національного університету
«Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент _____ **Руслан ЕННАН**
(підпис)

ДК № 062684 від 22.12.2010 р.
12ДЦ № 033920 від 25.01.2013 р.
ID 4485283 (ЄДЕБО)
ORCID: 0000-0002-4727-1532

ВІДДІЛ КАДРІВ

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
МОН України
Національний університет
"Одеська юридична академія"
Начальник відділу кадрів
Оксана ДІДИК
«20» 07 2026 р.

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 681-145
«27» 07 2026 р.